

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник аварійно-рятувальної частини з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій Мобільного рятувального центру швидкого реагування ДСНС України
Сергій СЕВЕРЕНЧУК
“ ___ ” _____ 20__ року

ПЛАН-КОНСПЕКТ проведення заняття із тактичної підготовки рятувальників з навчальними групами №3, 4, 5 Мобільного рятувального центру швидкого реагування ДСНС України

15, 16, 17, 21.04.2025 р.

Тема: Основи організації управління під час загрози виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків. Порядок взаємодії аварійно-рятувальних підрозділів з іншими підрозділами та спеціалізованими службами цивільного захисту під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Навчальна мета: ознайомити особовий склад навчальних груп Мобільного рятувального центру швидкого реагування ДСНС України з особливостями виконання підрозділами ЦЗ завдань за призначенням

Час: 2 год.

Місце проведення: клас

Навчально-матеріальне забезпечення: план-конспект, комп'ютер.

Нормативно-правові акти та література: Наказ МВС України № 340 від 26.04.2018 року «Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж».

Порядок проведення заняття:

1. Організаційні заходи – 5 хв.:

перевірка присутніх; оголошення теми і мети заняття.

2. Контроль знань – 5 хв.:

перевірка засвоєння раніше пройденого матеріалу.

3. Викладення матеріалу теми – 30 хв.

Короткий зміст	Методичні вказівки
1. Основи організації управління під час загрози виникнення НС та ліквідації їх наслідків 1.1. Систему управління в НС складають: органи управління - безпосередні (Керівник робіт із НС і Штаб з ліквідації НС) та координуючі (спеціальна комісія з ліквідації наслідків НС, комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та НС); пункти управління (стаціонарні та пересувні) та центри управління в НС; системи зв'язку та інформатизації. 1.2. Система управління повинна мати високу ступінь готовності, забезпечувати надійність функціонування її складових та можливість як централізованого, так і безпосереднього управління підрозділами. 1.3. Для безпосереднього управління АРІНР у разі виникнення будь-якої НС призначається Керівник робіт із НС. Порядок призначення, повноваження та функції Керівника робіт із НС визначено статтею 75 Кодексу цивільного захисту України. 1.4. До прибуття Керівника робіт із НС його обов'язки виконує керівник підрозділу (служби, формування) сил цивільного захисту або оперативної групи (представник центру управління в НС), який прибув до зони НС першим. Якщо НС трапилася на потенційно небезпечному об'єкті або об'єкті підвищеної небезпеки, до прибуття Керівника робіт із НС його обов'язки виконує диспетчер об'єкта або особа старшого інженерно-технічного персоналу, яка перебуває на зміні. 1.5. У разі ліквідації наслідків НС, яка за характером та наслідками не потребує спеціального призначення Керівника робіт із НС, обов'язки такого керівника забезпечує керівник аварійно-рятувальної служби, що виконує ліквідацію наслідків цієї НС. 1.6. Для безпосередньої організації і координації АРІНР з ліквідації наслідків НС утворюється Штаб з ліквідації НС, який є робочим органом Керівника робіт із НС. Організація роботи Штабу з ліквідації НС здійснюється відповідно до Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26 грудня 2014 року № 1406, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 16 січня 2015 року за № 47/26492. 1.7. Основними завданнями управління є: підтримання постійної готовності до виконання завдань за призначенням; завчасне планування дій підрозділів ОРС ЦЗ; безперервне збирання та вивчення даних про обстановку в районі НС;	Час: 30хв.

своєчасне прийняття рішень та доведення їх до підлеглих;
організація та забезпечення безперервної взаємодії органів управління та підпорядкованих їм сил цивільного захисту;
підготовка підрозділів ОРС ЦЗ до проведення АРІНР;
організація всебічного забезпечення підрозділів ОРС ЦЗ, залучених до виконання робіт, та підтримання належного рівня морально-психологічного стану цих підрозділів.

1.8. Принципами управління під час НС є:

безперервність управління, яке досягається своєчасним прийняттям рішень та оперативним доведенням завдань до підпорядкованих підрозділів ОРС ЦЗ, наявністю зв'язку з ними та взаємодіючими органами управління, своєчасним розгортанням пересувних пунктів управління;

послідовність управління, що полягає в рішучому і наполегливому впровадженні заходів, передбачених планами реагування на НС, планами локалізації і ліквідації наслідків аварій, організаційно-розпорядчими документами щодо дій персоналу в разі загрози або виникнення НС, планами цивільного захисту на особливий період та прийнятих рішень щодо проведення АРІНР у встановлені терміни;

гнучкість управління, яке забезпечується оперативним реагуванням на зміну обстановки, своєчасним уточненням прийнятих рішень, поставлених завдань підпорядкованим підрозділам ОРС ЦЗ та порядку взаємодії;

стійкість управління, що досягається шляхом забезпечення безперебійного функціонування основного (стаціонарного) пункту управління і розгортанням у зоні НС ППУ та дублюючих засобів зв'язку.

1.9. Управління силами розпочинається з моменту отримання оперативно-черговою (диспетчерською) службою або керівником органу управління (підрозділу) ОРС ЦЗ інформації про виникнення НС і здійснюється залежно від обставин, що склалися у зоні НС, та включає такі заходи:

уточнення та оцінку обстановки в зоні НС, прогнозування масштабів і наслідків НС;

визначення першочергових завдань, надання попередніх розпоряджень для приведення в готовність підпорядкованих підрозділів ОРС ЦЗ до проведення АРІНР;

подальший аналіз ситуації (збір даних про характер та масштаби НС, уточнення розрахунку сил і засобів тощо), підготовку та прийняття рішення і доведення завдань до підпорядкованих підрозділів ОРС ЦЗ;

здійснення постійного моніторингу обстановки, оперативне інформування відповідних органів управління та населення про розвиток НС та вжиті заходи для ліквідації її наслідків;

організацію всебічного забезпечення проведення АРІНР;

підготовку пропозицій щодо залучення додаткових підрозділів ОРС

ЦЗ з інших регіонів, організацію їх взаємодії, визначення конкретних завдань додатково залученим силам;

координацію дій сил і засобів, залучених до проведення АРІНР;

організацію повернення залучених сил і засобів до місць постійної дислокації після виконання завдань з ліквідації наслідків НС.

1.10. Під час ліквідації наслідків НС Керівник робіт із НС приймає рішення на проведення АРІНР, яке оформлюється розпорядженням та включає такі основні елементи:

висновки з оцінки обстановки (основні дані про характер і масштаби НС, обсяг робіт, що необхідно виконати, умови їх проведення, наявність та можливості сил і засобів);

порядок проведення АРІНР та завдання підпорядкованим підрозділам ОРС ЦЗ (район проведення АРІНР, розрахунок сил і засобів, послідовність та строки проведення робіт, об'єкти зосередження основних зусиль, порядок використання технічних засобів);

організацію взаємодії сил цивільного захисту;

забезпечення дій підрозділів під час ліквідації наслідків НС;

дотримання заходів безпеки під час проведення АРІНР;

організацію управління та зв'язку (визначення складу органу управління, розміщення пункту управління, порядку організації зв'язку).

Рішення приймається після оцінки обстановки в районі НС з використанням даних наземної, повітряної розвідки та інших джерел інформації.

1.11. Керівник робіт із НС під час постановки завдань додатково визначає:

авіаційним підрозділам - порядок організації використання авіаційних сил і засобів, аеродроми базування, алгоритм взаємодії з наземними силами;

підрозділам РХБ захисту - шляхи ведення радіаційної хімічної та біологічної розвідки і контролю, ділянки місцевості та об'єкти, що підлягають дезактивації, дегазації або дезінфекції, строки проведення робіт, час і місце розташування пунктів (ділянок) спеціальної та санітарної обробки, район зосередження після виконання завдання;

пожежно-рятувальним підрозділам - ділянки (об'єкти) проведення пожежно-рятувальних робіт, алгоритм дій на маршрутах і в районі НС;

піротехнічним підрозділам - межі ділянок місцевості, що підлягають нетехнічному або технічному обстеженню на наявність ВВП та проведенню гуманітарного розмінування; шляхи підходу до цих ділянок; організацію та порядок виконання робіт, знешкодження виявлених ВВП (із зазначенням місць знищення), отримання, транспортування та зберігання (за потреби) вибухових речовин та засобів підризу;

підрозділам водолазно-рятувальних робіт - ділянки акваторії та об'єкти проведення пошуково-рятувальних робіт;

кінологічним підрозділам - об'єкти та ділянки проведення пошукових робіт з використанням службових собак, місця з найбільшою ймовірністю знаходження постраждалих, найбільш зручні шляхи підходу кінологічних груп та порядок організації взаємодії;

медичним підрозділам - завдання, місце і час розгортання для надання медичної допомоги постраждалим, їх взаємодії з підрозділами ОРС ЦЗ, шляхи евакуації постраждалих з району виникнення НС.

1.12. Збирання даних про обстановку в зоні НС, їх аналіз та узагальнення, прогнозування масштабів і наслідків НС здійснює Штаб з ліквідації НС.

Основними джерелами отримання даних про обстановку в зоні НС є інформація, отримана від органів управління та підрозділів ОРС ЦЗ, залучених до проведення АРІНР.

1.13. Первинна інформація про загрозу або виникнення НС може містити мінімально необхідні дані про обстановку в зоні НС для прийняття оперативних рішень щодо визначення першочергових завдань залученим підрозділам ОРС ЦЗ та (за потреби) приведення в готовність додаткових сил і засобів, висування їх у зону НС та проведення АРІНР.

Детальна інформація про обстановку в зоні НС надається після проведення розвідки на початковому етапі проведення АРІНР з метою уточнення завдань для додаткових сил та містить дані про час та місце виникнення НС, характер та масштаби, ужиті першочергові заходи, поточну ситуацію в зоні НС, прогноз її розвитку та пропозиції щодо додаткового залучення в разі необхідності до ліквідації наслідків НС підрозділів ОРС ЦЗ.

1.14. Інформація про хід та результати виконання АРІНР подається в строки, визначені організаційно-розпорядчими документами, і містить дані про кількість урятованих, здійснені заходи, залучені сили, стан матеріально-технічного забезпечення підрозділів ОРС ЦЗ.

1.15. Аналіз обстановки в повному обсязі проводять Керівник робіт із НС, Штаб з ліквідації НС, керівник органу управління (підрозділу) ОРС ЦЗ. Основні елементи аналізу обстановки включають:

характер і масштаби розвитку НС, кількість постраждалих, ступінь небезпеки для населення, межі небезпечних зон та прогнозування наслідків НС;

види і обсяги АРІНР та умови, у яких вони проводяться;

потребу в силах та засобах для проведення робіт у максимально стислі строки;

кількість, укомплектованість, забезпеченість і готовність до дій сил та засобів, послідовність уведення їх у зону НС для проведення АРІНР.

Під час аналізу обстановки співвідносять потребу в силах та засобах для проведення АРІНР з можливостями залучених підрозділів ОРС ЦЗ, проводять розрахунки з метою їх оптимального застосування.

1.16. Управління під час проведення АРІНР завершується після виконання всього комплексу завдань та повернення сил і засобів до

пунктів постійної дислокації.

Основні вимоги до розвідки:

Своєчасність – забезпечується добуванням даних та передачею відомостей про обстановку у встановлені терміни, для того, щоб керівництво мало можливість передбачити характер майбутніх дій та приймати відповідні рішення щодо залучення СіЗ.

Безперервність – досягається на всіх етапах дій підрозділів та формувань працюючи при будь – яких погодніх умовах.

Достовірність – досягається отриманням даних розвідки з різних джерел, їх ретельним вивченням.

В залежності від масштабу НС, характеру руйнувань, завдань, які вирішує розвідка, вона ділиться на: **загальну** та **спеціальну**.

В залежності від залучених СіЗ розвідка ділиться на : наземну, повітряну, на воді, підземну.

Основні завдання розвідки:

- здійснення періодичного спостереження і лабораторного контролю за радіоактивним, хімічним та бактеріологічним станом об'єктів, навколишнього середовища;
- вивчення обстановки в районах стихійних лих, в місцях виробничих аварій, в зонах катастроф.
- Визначення стану маршрутів, розосередження і евакуації населення, висування формувань до об'єктів проведення РіНАРР.

Дії органів управління і сил суб'єктів реагування на НС При введенні режиму підвищеної готовності оперативно-черговими та диспетчерськими службами суб'єктів реагування негайно здійснюється оповіщення визначених органів управління та сил; оперативно-чергові (диспетчерські) служби переводяться на посилений режим служби, розгортаються пункти управління, на яких розміщуються органи управління, приводиться у готовність система зв'язку та обміну інформацією. Збираються, розпочинають роботу, а у разі потреби висуваються у зону можливого виникнення НС, ОГ суб'єктів реагування, які зосереджують зусилля на вивченні обстановки, виявленні причин її погіршення, готують оперативну інформацію про стан справ у сфері відповідальності, пропозиції керівництву щодо нормалізації обстановки та залучення сил і засобів. Збирається, розміщується і розпочинає роботу ОГ ГУ(У) ДСНС, яка організовує зв'язок з органами управління суб'єктів реагування, аналізує обстановку, визначає причини її погіршення, готує узагальнену оперативну інформацію про стан справ у зоні загрози виникнення НС, а також пропозиції керівництву щодо нормалізації обстановки та залучення сил і засобів. На базі ОГ ГУ(У) ДСНС, у разі створення спеціальної комісії з ліквідації НС, розгортається штаб ліквідації НС та посилюється спостереження за об'єктом і територією, де існує загроза виникнення НС, станом навколишнього природного середовища, обстановкою на потенційно небезпечних об'єктах і територіях, іншими джерелами виникнення НС, а також за прилеглими до них територіями. Аналізується обстановка та здійснюється прогнозування можливості виникнення НС, її масштабів та наслідків (обсягів можливих втрат і збитків), проводиться розрахунок часу виникнення НС. Вживаються заходи щодо захисту населення, територій і навколишнього природного середовища та забезпечення сталого

функціонування об'єктів. Приводяться в готовність до дій, а у разі потреби, висуваються сили і засоби до ймовірної зони НС, організовується їх всебічне забезпечення. Здійснюється уточнення плану реагування на НС з урахуванням реальної обстановки. Особлива увага приділяється організації взаємодії між центральними і місцевими органами виконавчої влади та своєчасному інформуванню про факт виникнення НС населення, всіх заінтересованих органів управління, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності і господарювання; На засіданні комісії з питань ТЕБ та НС за участю керівників або у робочому порядку через ГУ(У) ДСНС та органи управління ЄДС здійснюється уточнення завдань центральним і місцевим органам виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємствам, установам та організаціям; готуються пропозиції щодо створення спеціальної комісії з ліквідації НС, визначається її склад та керівник з ліквідації НС. Рішення затверджується головою відповідного органу виконавчої влади. При введенні режиму НС на протязі 2 годин переводяться у режим НС органи управління, сили та засоби ЄДС. У зону НС висуваються ОГ ГУ(У) ДСНС та органів виконавчої влади. Приводяться у повну готовність до дій за призначенням підрозділи ОРС, спеціалізовані аварійно-рятувальні формування ДСНС та аварійно-рятувальні, аварійно-технічні підрозділи і формування міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, що залучаються до ліквідації НС. Здійснюється оцінка обстановки, ведеться розвідка осередку аварії (катастрофи), комісією ТЕБ та НС приймається рішення про ліквідацію НС, створюється спеціальна комісія з ліквідації НС, призначається керівник ліквідації НС, створюється штаб з ліквідації НС, уточнюються завдання і порядок взаємодії та визначаються межі зони НС. Проводиться оперативне розгортання сил реагування та по ешелонне їх висування у зону НС, де вони переходять в оперативне підпорядкування керівнику ліквідації НС та організовуються і здійснюються заходи з локалізації та ліквідації НС. Інформується населення постраждалого регіону, якому надаються необхідні рекомендації щодо поведінки в умовах НС. Організовується проведення робіт з першочергового життєзабезпечення постраждалого населення, впровадження евакуаційних, санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів для ліквідації медико-санітарних наслідків НС, здійснюються заходи щодо захисту населення та надання йому іншої невідкладної допомоги. Здійснюється спостереження за станом навколишнього природного середовища у зоні НС та за обстановкою на аварійних об'єктах і на прилеглий до них території. Під час проведення аварійно-рятувальних робіт основні зусилля суб'єктів реагування на НС та їх ресурси спрямовуються на пошук уражених людей; вилучення постраждалих із зруйнованих будівель та споруд; надання постраждалим першої медичної допомоги на місці їх знаходження; здійснення заходів щодо захисту населення та особового складу аварійно-рятувальних формувань від дії вторинних факторів ураження (обмеження доступу в зону НС, здійснення карантинних та інших обов'язкових санітарно-протиепідемічних заходів); надання першої медичної допомоги (на до госпітального етапі) постраждалим, рятувальникам та іншим особам, які беруть участь у ліквідації наслідків НС; забезпечення евакуації постраждалих до розгорнутих поблизу медичних формувань з

подальшою евакуацією до стаціонарних (спеціалізованих) медичних закладів для надання кваліфікованої спеціалізованої медичної допомоги. Під час проведення інших невідкладних робіт основні зусилля суб'єктів реагування на НС та їх ресурси спрямовуються на створення умов для успішного і безпечного проведення рятувальних робіт, забезпечення життєдіяльності населених пунктів, запобігання подальшому руйнуванню і втратам, викликаних вторинними наслідками НС; локалізацію аварій, що загрожують життю людей або призводять до вибухів, пожеж, додаткових руйнувань та ураження; створення необхідних умов для відновлення діяльності об'єктів економіки, функціонування інженерних і транспортних мереж та споруд; організацію робіт, пов'язаних із забезпеченням сталого функціонування об'єктів економіки та першочергового життєзабезпечення постраждалого населення; організацію надання необхідної допомоги населенню, яке постраждало внаслідок НС. Взаємодія органів управління і сил у режимі підвищеної готовності та у режимі НС, організовується керівником ліквідації НС та його органом управління - штабом з ліквідації НС. Для організації взаємодії необхідно визначити взаємодіючі органи управління і сили; організувати порядок взаємодії та надійний зв'язок; забезпечити взаємний обмін оперативною інформацією про обстановку, що склалася, і подальші дії суб'єктів реагування на НС; визначити порядок всебічного забезпечення спільних заходів та взаємного надання допомоги транспортними, інженерними, матеріальними, технічними та іншими засобами; уточнити план взаємодії; довести до підлеглих і взаємодіючих органів управління і сил вказівки щодо порядку оповіщення, управління, зв'язку та обміну інформацією; установити відповідальність керівників підпорядкованих структурних підрозділів (ОГ) за організацію взаємодії у процесі вирішення ними конкретних завдань; вжити усіх можливих заходів для підтримання безперервної взаємодії з підпорядкованими і взаємодіючими органами управління і силами, негайно відновлювати взаємодію у разі її втрати. У подальшому при зміні обстановки та необхідності виконання нових завдань порядок взаємодії додатково уточнюється або визначається заново. Матеріально-технічне забезпечення здійснюється органами управління суб'єктів реагування на НС, з метою безперервного постачання необхідного майна та обладнання для проведення робіт з ліквідації НС, а також життєзабезпечення потерпілого внаслідок НС населення за рахунок відомчих, регіональних, місцевих та об'єктових резервів матеріально-технічних засобів. Транспортне забезпечення здійснюється органами управління суб'єктів реагування на НС, регіональними органами управління залізничного, автомобільного, водного та авіаційного транспорту з використанням стаціонарної мережі транспортних комунікацій, а також місцевими органами виконавчої влади із залученням наявних місцевих ресурсів. Медичне забезпечення здійснюється силами та засобами лікувально-профілактичних закладів Державної служби медицини катастроф. Медичними закладами та установами МОЗ територіального рівня додатково розгортається необхідна кількість відповідних формувань медичних бригад постійної готовності першої черги (бригад швидкої медичної допомоги), підрозділів санітарно-епідеміологічної служби, спеціалізованих медичних бригад постійної готовності другої черги. У медичних закладах готується необхідна кількість ліжко-місць, у тому числі у

спеціалізованих центрах та відділеннях, а в разі потреби - в інших медичних закладах незалежно від форми власності і підпорядкування. Забезпечення радіаційного, хімічного захисту проводиться з метою виявлення та оцінки масштабів і наслідків аварій на радіаційно -, хімічно - небезпечних об'єктах та ліквідації наслідків цих аварій спеціалізованими підрозділами суб'єктів реагування на НС. Для санітарної обробки людей і спеціальної обробки техніки приводяться у готовність до розгортання санітарно-обмивальні пункти, станції обробки одягу та станції обробки техніки. Виходячи з місцевих запасів, готуються до видачі населенню засоби індивідуального захисту (з пересувного резерву). Охорона громадського порядку та забезпечення безпеки дорожнього руху здійснюється силами та засобами територіальних підрозділів МВС. Організація першочергового життєзабезпечення постраждалого населення покладається на місцеві органи виконавчої влади. У зону НС висуваються мобільні формування життєзабезпечення, у тому числі пункти торгівлі, харчування та водопостачання. Перерозподіляються ресурси на користь постраждалого району (зони НС), для покриття дефіциту можливостей життєзабезпечення населення у районі НС максимально використовуються місцеві ресурси. Організовується паливно-енергетичне і транспортне забезпечення систем та об'єктів життєзабезпечення населення. Виходячи з оцінки обстановки у зоні НС організовується відновлення систем і об'єктів першочергового життєзабезпечення населення та виділяються для цього необхідні матеріали, сили і засоби. Здійснюється медико-санітарне забезпечення та проводяться інші необхідні заходи. Обсяг заходів першочергового життєзабезпечення залежить від чисельності постраждалого населення і ступеня руйнування об'єктів. Джерела і порядок фінансування заходів, виділення необхідних трудових і матеріально-технічних ресурсів визначаються згідно із законодавством. Інформаційне забезпечення організовується прес-службами місцевих органів виконавчої влади, відповідними структурними підрозділами ГУ(У) ДСНС, інших суб'єктів реагування на НС з метою своєчасного і об'єктивного інформування населення, заінтересованих організацій і установ про обстановку у зоні НС, хід ліквідації її наслідків і можливий розвиток подій через територіальні засоби масової інформації.

5. Підбиття підсумків - 5 хв.:

План-конспект склав:

Начальник групи

_____

(спеціальне звання)

_____

(підпис)

_____

(ініціали та прізвище)

_____ 20__ р.